

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 2 5 2 5 1 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Sreda, 27. avgust 2025 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

Vzpon meščanstva in uveljavitev parlamentarizma

1. V 18. stoletju se je razvilo novo filozofsko-kulturno gibanje, razsvetljenstvo.
 - 1.1. V kateri zbirki francoskih razsvetljencev je bilo zbrano vse dotedanje znanje?

 - 1.2. Pojasnite dve ideji, za kateri se je zavzemalo razsvetljenstvo.

(2 točki)

2. Razsvetljenci so s svojimi nazori spreminjali pogled na vladarja in družbo.

Druga pomembna tarča je bil kraljevi absolutizem. Francoski kralj in njegovi ministri so bili pogosto v sporu s parlamentom – francoska sodišča je obvladovala aristokracija. Montesquieu je preoblikoval politično razpravo in v svoji najuspešnejši razpravi Duh zakonov (1748) predlagal omejeno monarhijo, ki bi temeljila na tristranski delitvi oblasti: [...].

(Vir: Velika ilustrirana enciklopedija zgodovine, str. 271. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2006)

- 2.1. Navedite delo, v katerem je Montesquieu zagovarjal delitev oblasti.

- 2.2. Pojasnite, kako bi morala biti po njegovem mnenju razdeljena oblast.

(2 točki)

4. Po končani revoluciji je oblast v Franciji prevzel Napoleon Bonaparte.

Tako je med člani direktorija [...] dozorel načrt za novi državni udar, ki naj bi spremenil ustavo iz leta 1795 v avtoritarni režim, kot si je to želelo meščanstvo. Menili so, da lahko ta podvig uspešno izvede samo Bonaparte, ki je užival nesporno zaupanje [...].

(Vir: Človek in čas, Absolutizem, Napoleonova doba, str. 120. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1998)

- 4.1. Kako se je Napoleon povzpел na oblast?

- 4.2. Navedite tri pridobitve francoske revolucije, ki jih je Napoleon uzakonil v Civilnem zakoniku.

(2 točki)

5. Napoleon je s svojimi vojaškimi pohodi spremenil zemljevid Evrope. Pri reševanju si pomagajte s sliko 2 v barvni prilogi.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A V bitki pri Austerlitzu je Napoleon premagal združeni vojski Avstrijskega cesarstva in Rusije.
- B Po zasedbi Portugalske leta 1808 je Napoleon zavzel še severno Italijo.
- C Renska zveza je nadomestila nekdanje Sveto rimsko cesarstvo nemške narodnosti.
- D Veliko Britanijo je Napoleon premagal v pomorski bitki pri Trafalgarju.
- E Po podpisu miru v Schönbrunnu so bile leta 1809 ustanovljene Ilirske province.
- F Po zmagoviti bitki pri Borodinu je Napoleon zavzel Varšavo.

(3 točke)

6. Leta 1806 je Napoleon razglasil celinsko zaporo, s katero je onemogočil trgovanje z Veliko Britanijo.

V času celinske zapore se je Anglija gospodarsko nezadržno razvijala. Po letu 1810 pa so se vendarle začele kazati dolgoročne posledice zapore: zvišanje davkov, žitne podpore in izguba evropskih tržišč so pri sočasnem stopnjevanju industrijske proizvodnje pripeljali h krizam v prodaji, k brezposelnosti, lakoti [...], pa tudi k odpiranju novih tržišč v čezmorskih deželah.

(Vir: Zgodovina v slikah, str. 6387. DZS. Ljubljana, 1987)

- 6.1. Navedite tri posledice celinske zapore za britansko gospodarstvo.

6.2. Proti kateri državi je Napoleon zaradi nespoštovanja celinske zapore leta 1812 začel vojaški pohod?

6.3. Pojasnite razlog za vojaški neuspeh tega pohoda.

(3 točke)

7. Po Napoleonovem porazu so zmagovite države dosežen mir utrdile na dunajskem kongresu.

Večino dednih monarhij, ki jih je Napoleon strmoglavil, so obnovili in to je omogočilo več kot 30 let nazadnjaške vladavine.

(Vir: Zgodovina, velika ilustrirana enciklopedija, str. 307. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2009)

7.1. Navedite tri države, ki so imele pomembno vlogo na dunajskem kongresu.

7.2. Pojasnite načelo legitimnosti.

(2 točki)

8. Na dunajskem kongresu so zmagovalci odločali o novi politični podobi Evrope. Pri reševanju si pomagajte s sliko 3 v barvni prilogi.

Povežite države z ozemeljskimi pridobitvami na dunajskem kongresu tako, da na črto pred levim stolpcem vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ kongresna Poljska

_____ Vestfalija

_____ Ilirske province

_____ Saška

_____ Besarabija

_____ Lombardsko-beneško kraljestvo

A Rusko carstvo

B Avstrijsko cesarstvo

C Kraljevina Prusija

(3 točke)

9. Za zagotovitev trajnega miru v Evropi se je po letu 1815 na pobudo velesil oblikovala politično-vojaška zveza.

9.1. Navedite ime te zveze.

9.2. Pojasnite, zakaj je bila ustanovljena ta zveza.

(2 točki)

10. Eden največjih zagovornikov ohranitve starega reda je bil Klemens von Metternich.

Navedite dva ukrepa, s katerima je preprečeval politične spremembe v Avstrijskem cesarstvu.

(1 točka)

11. V 19. stoletju so se oblikovale tri temeljne družbene ideologije: konservativizem, liberalizem in socializem.

11.1. Kakšno je bilo stališče socializma do volilne pravice?

11.2. Pojasnite ključno razliko med konservativizmom in liberalizmom v odnosu do političnih sprememb.

(2 točki)

12. Zaradi zatiranja liberalnih in nacionalnih gibanj je v Evropi prišlo do vstaj in uporov.

Sistem ustavne monarhije v Franciji pa je odpovedal, ko so liberalci poskušali doseči parlamentarizacijo vlade, [...] kralj Karel X. pa se je na njihovo politiko odzval z izjemnimi odloki, nasprotnimi ustavi, s katerimi je odpravil svobodo tiska, razpustil zbornico in vpeljal novo, restriktivno volilno pravico. [...] Prva posledica francoske julijske revolucije je bila obnovitev državne neodvisnosti Belgije.

(Vir: Svetovna zgodovina od začetkov do danes, str. 482–483. Cankarjeva založba. Ljubljana, 1976)

- 12.1. Navedite dva vzroka za izbruh julijske revolucije v Franciji oziroma Parizu leta 1830.

- 12.2. Kaj je bilo Belgiji priznано z londonsko konferenco leta 1830?

(2 točki)

13. Krizo Osmanskega cesarstva so nekateri balkanski narodi izkoristili za uresničitev svojih narodnih teženj.

Narod brez države, vendar z znamenito preteklostjo, [...] je zahteval narodno samostojnost [...]. Metternich se je dosledno držal načela legitimnosti in se zato zavzemal za podporo Visoki porti v boju proti vstaji, ruski car Aleksander I. in njegov naslednik Nikolaj I. pa sta podpirala Grke v imenu pravoslavne sorodnosti [...] in seveda predvsem zaradi ruskih državnih koristi.

(Vir: Svetovna zgodovina od začetkov do danes, str. 486–487. Cankarjeva založba. Ljubljana, 1976)

- 13.1. Kateri narod v Osmanskem cesarstvu je poleg Grkov težil k večji avtonomiji na začetku 19. stoletja?

- 13.2. Pojasnite odnos ene od evropskih velesil do grškega upora.

(2 točki)

Od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne

14. Revolucija leta 1848 je dosegla tudi Nemško zvezo. Njeni vodilni predstavniki so sklicali vsenemški parlament.

14.1. V katerem mestu so se sestali predstavniki vsenemškega parlamenta?

14.2. Navedite temeljno razliko med malonemškim in velikonemškim programom.

14.3. Pojasnite, zakaj se je avstrijski dvor odpovedal nemški kroni.

(3 točke)

15. Na Apeninskem polotoku so si že od začetka 19. stoletja prizadevali za uresničitev liberalnih in narodnih zahtev.

15.1. Za kaj si je prizadevala organizacija Mlada Italija?

15.2. Katera država je leta 1848 zatrla revolucionarno vrenje na Apeninskem polotoku?

(2 točki)

18. Poskus združitve nemškega in italijanskega prostora se je kljub neuspelemu poskusu leta 1848 nadaljeval. Pri reševanju si pomagajte z besediloma ter s slikama 4 in 5 v barvni prilogi.

Cavour je bil predstavnik reformistično-liberalnega krila. V zunanji politiki se je približal Franciji Napoleona III. [...] Zavezništvo s Francijo se je uresničilo leta 1857 s tajno pogodbo [...]: v njej je bilo dogovorjeno, da bosta skupno napovedali vojno Avstriji. Spomladi leta 1859 je Avstrija odgovorila na piemontska izzivanja z napadom in izzvala intervencijo Francije [...].

(Vir: Človek in čas, Devetnajsto stoletje, Začetek dvajsetega stoletja, str. 14. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1998)

Bismarck je bil severnonemški plemiški posestnik z nenavadno močno voljo, razumen, nezmotljiv in vztrajen [...]. Z odlično oboroženo in izurjeno vojsko se je leta 1866 na Cavourjevo željo in v skladu s svojimi načrti odpravil proti Avstriji [...]. Cesarja je hotel izriniti iz Nemške zveze, da bi postala Prusija najmočnejša država in se postavila na čelo Nemčije.

(Vir: Gombrich, E. H., 1991: Kratka svetovna zgodovina za mlade bralce, str. 256. DZS. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbrano državo, ki je vodila proces združevanja.

A KRALJEVINA SARDINIJA / PIEMONT B KRALJEVINA PRUSIJA

18.1. Navedite ministrskega predsednika, ki je imel vodilno vlogo pri združevanju.

18.2. Pojasnite, kakšen je bil odnos te države do Avstrijskega cesarstva v času združevanja.

18.3. Navedite državo, s katero se je ta država zapletla v vojno v času združevanja.

18.4. Pojasnite, zakaj je ravno ta država prevzela vodilno vlogo v procesu združevanja.

(4 točke)

19. Avstrijsko cesarstvo se je leta 1867 preoblikovalo v dvojno monarhijo.

Ausgleich (kompromis) iz leta 1867 je določal, da sta Avstrija in Ogrska samoupravni državi z istim suverenom. Vsaka je imela svoj parlament, ki je nadzoroval notranje zadeve, o zunanji politiki, vojski [...] pa so odločali skupni ministri iz obeh držav.

(Vir: Velika družinska enciklopedija zgodovine: dogodki, imena in datumi, ki so oblikovali svet, str. 45. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2006)

19.1. Navedite novo ime te dvojne monarhije.

19.2. Katere tri zadeve so bile poleg cesarja skupne v novi monarhiji?

(2 točki)

20. Po letu 1867 so bile na avstro-ogrskem ozemlju izvedene liberalne reforme in politične spremembe. Obkrožite črki pred dvema pravilnima trditvama.

- A Decembrska ustava iz leta 1867 je prinesla reforme na področju temeljnih človekovih pravic.
- B Južni Slovani so videli rešitev južnoslovanskega vprašanja v trilateralni preureditvi monarhije.
- C Z državnozbornsko volilno reformo leta 1907 je bila uvedena volilna pravica, omejena z davčnim cenzusom.
- D Na zunanjepolitičnem področju se je Avstro-Ogrska tesno povezovala z Nemčijo in Veliko Britanijo.

(2 točki)

21. Leta 1877 se je Rusija zapletla v vojno z Osmanskim cesarstvom.

Poudarjanje enakopravnosti med muslimani in kristjani je služilo za pretvezo evropskim silam, da so se vmešavale v turške zadeve in posredovale za svoje krščanske in druge varovance; pravoslavne je podpirala Rusija [...].

(Vir: Atlas svetovne zgodovine, str. 228. Cankarjeva založba, DZS. Ljubljana, 1989)

21.1. Zakaj je izbruhnila vojna med tema dvema državama?

21.2. Pojasnite, kako je ta vojna vplivala na odnose med Rusijo in Avstro-Ogrsko.

(2 točki)

22. Berlinski kongres leta 1878 je pomenil prelomnico za narode na Balkanu, saj je v marsičem določil njihovo prihodnost.

V mnogih pogledih je ta kongres ponazarjal vse bolj cinične vidike evropske igre moči. Dejansko zastopano ni bilo nobeno balkansko ljudstvo. Nobenega niso zares upoštevali: Bosna in Hercegovina sta bili prepuščeni avstrijski zasedbi; Bolgarijo so razdelili na dvoje in ločili od Egejskega morja; Srbiji, Črni gori in Romuniji so sicer pokroviteljsko priznali neodvisnost /.../. Nasprotno so si velike sile dobro postregle.

(Vir: Davies, N., 1994: Zgodovina Evrope, str. 816. Modrijan. Ljubljana)

- 22.1. Navedite tri velesile, katerih interesi so se križali na Balkanskem polotoku.

- 22.2. Pojasnite dva sklepa berlinskega kongresa.

(2 točki)

23. Glavno prizorišče kolonialne politike evropskih držav konec 19. stoletja je bila Afrika. Pri reševanju si pomagajte s sliko 6 v barvni prilogi.

Povežite posesti evropskih držav z območji v Afriki tako, da na črto pred levim stolpcem vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

___ Sueški prekop	A belgijska posest
___ Alžirija	B britanska posest
___ Kamerun	C portugalska posest
___ Eritreja	D francoska posest
___ Kongo	E nemška posest
___ Angola	F italijanska posest

(3 točke)

24. Konec 19. stoletja je nastopilo obdobje imperializma, ki so ga zaznamovale težnje velesil po politični in gospodarski nadvladi nad tujimi ozemlji.

Najpomembnejša naloga britanske svetovne politike je bila zagotovitev morske poti v Indijo, najdragocenejšo in najvažnejšo kolonijo Velike Britanije.

(Vir: Kronika človeštva, str. 770. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1996)

24.1. Navedite dva vzroka za imperializem.

24.2. Pojasnite cilj britanske imperialistične politike.

(2 točki)

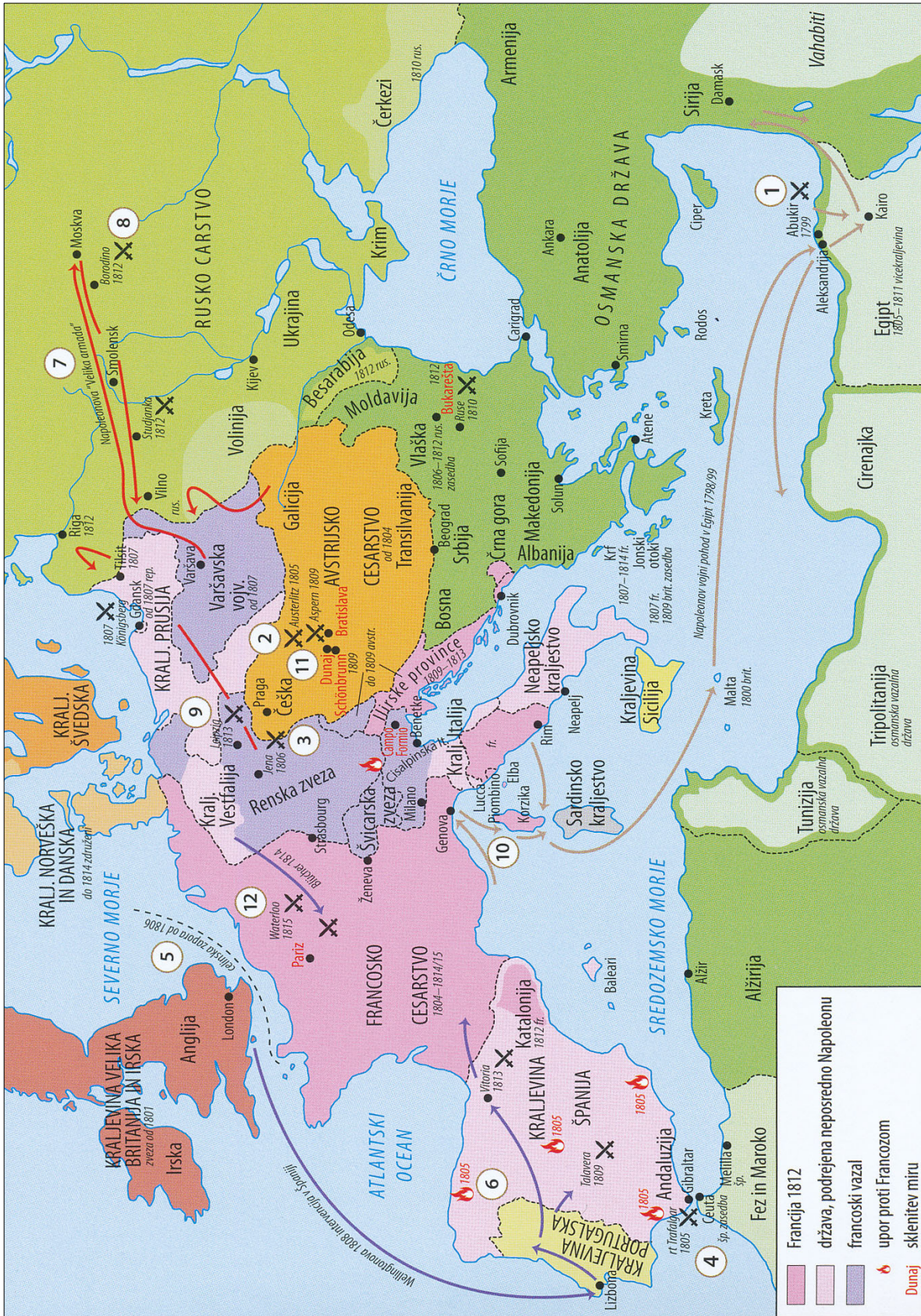
25. Na črto pred dogodkom vpišite ustrezno letnico: 1789, 1804, 1821, 1848, 1871, 1908.

- _____ kongres Svete alianse v Ljubljani
- _____ prvi srbski upor
- _____ razglasitev Nemškega cesarstva
- _____ Deklaracija o pravicah človeka in državljana
- _____ aneksija Bosne in Hercegovine
- _____ zemljiška odveza v Habsburški monarhiji

(3 točke)

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

Slika 2: Napoleonova osvajanja

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 33. Mladinska knjiga. Ljubljana)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

